

(המשך מעמוד 31)

ילדים, והם לחמו על חייהם, פשוטו כמשמעו. יתירה מזו, בכירות נמצאה אוכלוסיה גדולה של מאות אלפים, כרובה הגדול מוסלמית-לבנונית ופלסטינית, שאהדתה ללוחמים היתה בטוחה. לוחמי אש"ף בכירות ישבו בקרב עמם. לא רק הפלסטינים תמכו בהם בכל לב, וראו בהם את צבאם הלאומי ומגינם, אלא גם הלבנונים. הכוחות הלבנוניים המוסלמים, שיש להם ברית-דמים עם הפלסטינים מאז 1975, היו קיצוניים אף מאנשי אש"ף. היה להם מקום רב לחשש שאם יבסו, יעשו אנשי הפלאנר גות שפטים נוראים בהם, במישפותיהם ובאוכלוסיה המוסלמית כולה.

לצד היתרונות הצבאיים עמדו למגיני ביירות המערבית יתרונות פוליטיים, שהיו חשובים עוד הרבה יותר. הקרב על ביירות היה אירוע דרמטי, כמו הקרב על כל עיר גדולה, והדבר הבטיח לאש"ף מראש סיקור מירבני בכלי-התיקורת של העולם.

הגנת-ביירות הפכה בהכרח מוקד של עמידה הירואית, והיה זה בלתי-ימנע שיום אחרי יום תחיה למוקד ההתעניינות הכדור-עולמית.

היה זה גם בלתי-ימנע שבמהלך הקרב הזה ייהפכו כימעט כל העיתונאים הזרים אהדים מושבעים של העניין הפלסטיני, ושונאים מושבעים של הפלאגנות וצה"ל. כך השיג אריאל שרון, עם הפלת המצור על מערב-ביירות, את היפוכם של היעדים שהציב לעצמו. תחת זהיעלם בשקם מן המפה, הפך אש"ף הנצור בכירות למוקד-ההתעניינות של כליהתיקשורת, גיבורם של מיליוני צופים וקוראים ברחבי העולם. העניין הפלסטיני, שי רוב העולם התייחס אליו עד כה כאדישות, הפך עניין אקמזאלי מאין מכהה. ברנע ש"ה הפך המצור על ביירות, היו כל המהלכים הטובת אש"ף.

קננים של דילמה

לד יסודי בתורת-המילחמה הוא — כפי שניסח זאת הגנרל פיליפ הנרי שרידן, אחד ממציאי מילחמת-האזרחים האמריקאית — שיש להושיב את האוייב. הקננים של דילמה, כלומר: להביאו למצב שבו כל האופציות הפתוחות לפניו הן לעתו.

כאשר ריכוז ערפאת את שארית כוחותיו בכירות, וכאשר הפיו שרון מצור על העיר, הרשיבו השניים ככוחות משותפים את ממי שלתי-ישראל על קרני הדילמה.

כל האופציות שלה היו גרועות. צה"ל יכול היה להסתער על ביירות. אך מול ההתנגדות הנחושה של לוחמי אש"ף ובעלי-ביתם, היה הדבר מוכרח להוביל לקרב אכזרי ביותר. כדי לחסוך בקורבנות בשורו-תיו, היה על צה"ל להפציץ ולהפגין את העיר באופן מאסיווי, תוך הריסת מאות רבות של בתים. הקרב היה מתנהל מבית לבית, רבבות לבנונים, גברים, נשים וילדים, היו ניספים בו. האבידות הצפויות של צה"ל היו עלולות להגיע, לפי אומדן זהיר, ל-7000 הרוגים. צה"ל היה צריך להשקיע במיבצע כמות של כלי-נשק ותחמושת, שספק אם עמדו ביכול לרשותו. והרבה זמן לפני שקרב ממושך כזה היה מגיע לסיומו, היתה ההודעות העולמית מכריחה את ממשלות העולם להתערב ולשים לו קץ.

התוצאה הבלתי-ימנעת: אובדן כל שארית של אהדה לישראל בעולם, זעזוע עמוק בחברה הישראלית עצמה, יצירת מיתוס פלסטיני שי היה מגיע לממדי המיתוסים של מצדה וספא"י דינגראר.

האופציה השנייה היתה להרעוב ולהצמיא את העיר. תוך מנעות מפעולות צבאיות יקרות, גם זה היה יצר זעזוע עולמי נורא. מכיוון שבמצב כזה היתה ניתנת עדיפות במזון ובמים ללוחמים, היו כוחות-אש"ף עצמם סובלים אך מעט, וכוחות-הלימה שלהם לא היה נפגע. גרוע מזה: הדבר היה דורש זמן רב, וכל יום נוסף של מצור היה מגביר את עומדו המדיני של אש"ף.

האופציה השלישית לא היתה קיימת במציאות, אף שיתכן מאוד כי אריאל שרון קיווה להגשמתה: הפעלת הכוחות של הפלאנגות למילחמה בכוחות אש"ף בכירות. טיב הדיברות בין שרון והפלאנגות, שקדמה למילחמה, נשארה בתשמ"ב לוטה ערפלי. יש הסבורים כי הפלאנגות הבטיחו לשרון לסתל בכוחות אש"ף בכירות, וכי הפרו התחייבות זו ברנע המכריע. אם נכון הדבר, היתה להם אמתלה מצוינת. כי כאשר ניתנה ההבטחה — אם אכן ניתנה — היה מדובר לכל היותר על כמה כוחות עורפיים מבודדים של אש"ף ובעלי-ביתו המקומיים. ואילו לפתע נוצר מצב שבו התרכזו בכירות מיטב הכוחות של אש"ף, וביכללם גדודי צבא-השיחור הפלסטיני, בכושר קרבי מלא.

הפלאנגות הובסו על-ידי כוחות אש"ף ובעלי-ביתו במילחמת-האזרחים ב-1976, וניצלו רק ברנע האחרון, על-ידי הכוחות הסוריים שפלשו ללבנון לפי בקשת המג-היגות הנוצרית. בעזרת ישראל וארצות-הברית, לא היה לראשי הפלאנגות שום חשק לחזור על מיכח זה בכירות. וכן נוצר מצב מוזר: שני צבאות זרים לחמו בבית לבנון — צה"ל והצבא הפלסטיני — בעוד שרבבות חיילי הפלאנגות וחילי סעד חרדא לא נקפו אצבע, ועמדו מן הצד עד אחרי שהכל נגמר — ואז נקפו את האצבע רק כדי לעשות, תנועה מירוחית" כלפי הכוחות הפלסטיניים והסוריים הנסוגים.

האופציה הרביעית היתה להפציץ ולהפגין

את העיר, מתוך תיקווה שזה יקומם את הי אוכלוסיה נגד הלוחמים. זוהי האופציה שי נבחרה, והיא הזיקה לישראל הרבה יותר מכפי שהועילה.

המטרה עצמה לא הושגה. לולא היו קברניטי ישראל ומציאייה חדורים בבוז עמוק לערבים, היו יודעים זאת מראש. ההיסטוריה מוכיחה כי אף עיר מופצצת אינה קמה על מגיניה, אלא להיפך. הסבל מלכד את הציבור סביב הלוחמים, הועם למראה ההרג וההרס מגביר את המוטיבציה של לוחמים ואזרחים כאחד. ואילו העולם מודעוץ למראה שיטת-פעולה שאינה אלא שיטת-טרור במובנה האמיתי של המילה. התדמית של אנשי אש"ף כטרוריסטים, ושל ישראל כמדינה הלוחמת בטרור, מתה בין ההריסות של ביירות, ופינתה את מקומה לתדמית הפוכה. ישראל נראתה עתה כמדינה טרוריסטית, ואילו אש"ף, שנכנס לביירות כאירגון של מחבלים, זכה בה למעמד של תנועה לאומית מכובדת. בעלת צבא סדיר. המצור על ביירות נמשך יותר ממשך ימים וידידות, וכך יממה היתה רווח נקי לאש"ף.

בזעם גובר, שהגיע כסופו של דבר להתפרצות-ההסיוף של שני הימים השחורים, יום ד' ויום ה' ה-11 וה-12 באוגוסט, הפעיל אריאל שרון את המטוסים והתותחים. מדי יום נראו על מיליוני מירקעים בעולם תמונות-הזוועה, ששינו את תדמית ישראל בעולם. הבתים המופצצים, הילדים המרטושים, הנשים הוועקות והפכו אורחים קבועים בכל בית ברחבי העולם.

הואעה שנמועה

ישראל עצמה גברה מיום ליום איהנוחות, שהגיעה לממדים של התקוממות מסורתית של רבים. נוצר קונסנווס לאומי נגד ההסתערות על ביירות, שהגיעה לשיאה כאשר התנגדות זו הושמעה בפני החיילים שפשוטו

ביירות המערכית: בניין-מגורים שנהרס

את מדיהם, ואף בפני לובשי-המדים עצמם. פרשת אלון-המישנה אלי גבע היתה רק קצה הקרחון הזה — והיא גילתה את מעמקי התחושה.

בעורף דיברו עיתונאים על "כתישה" של ביירות, אך למעשה נכתשו תודעתה של ישרי אל ותדמיתה.

לשווא הטילה הממשלה את מלוא כוחה-הכפייה שלה על כליהתיקשורת. בטלוויזיה הישראלית נראה רק חלק זעיר מן הוועות, שהצופים ברחבי העולם חוו בתו מדי יום. פרופסורים מכובדים, כמו שלמה אביגור, בכורותיהם הגנוחות, יכלו להטיף להסתערות על ביירות, אך בעיני החייל בחזית הפכה אפשרות זו לסייט. כימעט לגורדין שביצעו נדחה מיום ליום.

אחרי הקרב גולדה האגדה כאילו לא רצה כלל שרון לכבוש את העיר, וכאילו כל ההכנות לכך היו רק אחיות ענניים, כדי להפחיד את אש"ף ולהניעו לצאת מרצון. המטיפים לוועה זו אימצו לעצמם גירסה זו בדיעבד, כאלוהי לעצמם.

אך העובדה הפשוטה היא שאריאל שרון רצה להסתער, בכל מחיר.

שרון הבין כי סיום המלחמה בלי כיבוש ביירות, ובלי השמדתם הטוטאלית של מגיני אש"ף ואנשיו בעיר, ימנע ממנו את הניצחון הגדול, הברור והחזותי שהוא היה זקוק לו. ככל שנמשך המצור, כך גברה האכזריות של ההפצצות וההפגזות הסרות-התועלת. על העיר הוטרפה כמות של כלי-מות, שלא נפלה מן ההפצצות הנוראות של ערי גרמניה במילחמת העולם השנייה, והכל היה לשווא. בניגוד לאגדה, שאריאל שרון ניסה בכל

כוחו להפיצה באמצעות המכונה הגדולה של שמיפת-המות, לא היה קשר בין הפצצות אלה ובין נכונות אש"ף לצאת.

נכונות זו לא היתה מוטלת בספק מן הרגע שבו נסגר הכיתור, הפסיכולוגיה היסודית של ראשי אש"ף אינה הזו של הסבך-מצדה. הם היו מוכנים למות, אך לא היה להם כל רצון להתאבד. כראשי תנועה פוליטית, הבינו כי המישיח בלבנון אבוד, וכי היה עליהם לבחור במקומות אחרים ובשיטות אחרות להמשך מאבקם.

מטרת אש"ף, בימי המצור, היתה רק לקבוע בכירות עובדה של עמידה איתנה, שתעניק להם ולעמם יוקרה חדשה בעולם, ולהשיג תנאים שיאפשרו להם יציאה בכבוד, בראש מרם ובתנאים בטוחים.

ראש אש"ף, השיג את היעדים האלה. הוועה הסופית בכירות נמנעה, על אפו ועל חמתו של שרון, על-ידי שילוב של כמה וכמה גורמים. שהתאחדו במאבק זה: תנועת-השלום הישראלית, שהגיעה לעוצמתה הגדולה ביותר בהתנגדות להסתערות על ביירות; הדיעה הנחושה של נגד ההסתערות; תחזית האבידות והנשק הדרוש; ההתנגדות הצבאית העיקשת של כוחות אש"ף ובעלי-ביתם בעיר — וההתנגדות האמריקאית.

מבין מלחמת התבוסה

במשך כל המלחמה, תמכה ארצות-הברית ללא סיוג בפעולות שרון, תוך השמעת גינויים מן השפה ולחון. אך בהסכמה זו היה טמון תנאי מובן מאליו: שהמלחמה תהיה מהירה, קצרה ומוצחת, ותיגמר לפני שידידה של ארצות-הברית בעולם הערבי יוכלו להפעיל לחץ נגדי. תנאי זה הופר ברנע שהופך המצור על ביירות. מבחינה אמריקאית, היה הבדל עצום בין מידחמה של שיבעה ימים, ובין מידחמה של 77 יום.

ככל שנמשך המצור, כן גבר בושינגטון החשש מפני פגיעה חמורה באינטרסים האמריקאיים במרחב הערבי. ההודעות של דעת-הקהל האמריקאית למראה הזוועה היומיומית יצרה לחץ נוסף. מריאד, מקאהיר ומבירות ערביות אחרות הגיעו לושינגטון קריאות אסי-אראס: אם הדבר יימשך, אין לדעת איך יגיבו ההמונים הערביים.

לרונאלד רגן לא היתה ברירה. אלכסנדר הייג סולק, גם על רצונו, ידיד אישי של הנשיא, פיליפ חביב, נשלח לביירות כדי להשיג בכל האמצעים הסדר אשר ישים קץ למצור, על-ידי הסדרת יציאתם של אנשי אש"ף. יציאה זו היתה הישג תעמולתי ופוליטי גדול של אש"ף. לעיני הנועמות של שרון, יצאו, המחבלים" מבירות כצבא מסודר, שהרשים את העולם.

עד הרגע האחרון ניסה שרון להרוג את יאסר ערפאת על-ידי הפצצת כל אתר שבו סביר היה להניח כי ימצא.

יום אחרי יום הופיעו על המירקעים של העולם חיילי אש"ף, כשהם יוצאים מביירות בדגלים מתנופפים, כחיילים ממושמים הנושאים נשק, שהחזיקו מעמד מול אויב כביר, ושלא נכנעו.

אריאל שרון יכול היה לחזור עד בוש על כמה מילות-מפתח: "מחבלים", "גירוש", "ניצחון כביר". האמת הפשוטה, כפי שנראתה מעל מירקעי הטלוויזיה, היתה אחרת. מבחינה צבאית הסתיים הקרב על ביירות בתיקו — ובנסיבות אלה, לאור יחסיה-הכוחות, תיקו פירושו ניצחון לנצורים.

במפרות הצבאית קיים הפסוק, "למלח את הניצחון מבין מלתעות התבוסה". אש"ף הנצור בכירות נתן דוגמה לכך.

ניסוס לובש צורה

אם היתה מילחמת-הלבנון, קרב על ארץ-ישראל, כהגדרתו של רפאל איתן, הרי הסתיימה בכישלון. אש"ף לא נשבר ולא סולק ככוח פוליטי, הוא רק סולק מכירות-ארץ. זהו הישג חשוב לממשלת-בגין, אך לעומתו בולטת העלייה המכרעת במעמדו הבינלאומי של אש"ף, ביוקרתו בעולם הערבי, בבטיחות העצמי שלו, ובביצור מנהיגותו של יאסר ערפאת.

כל אלה מהווים גורמים חשובים בקרב על ארץ-ישראל. המילחמה לא הזיקה את פיו כווי ממשלת-בגין בקרב זה, אלא החלישה אותם בטווח הרחוק.

יש לכך צד נוסף, שקשה להעריכו במושגים כמותיים. רבבות רבות של חיילי צה"ל נפגשו כשדה-הקרב בפעם הראשונה עם המציאות הפלסטינית. עד אז היו, המחבלים" בעיניהם דמויות מופשטות, משהו השייך לעולם של רוחות ושדים. הפנסו הפלסטיני לבש עור וגידים בשדה-הקרב.

המילחמה גרמה לדה-דמוניזציה של אש"ף בעיני חלק גדול של הציבור הישראלי. המחבלים" נראו לפתע כיצורים של בשר ודם, בעלי שאיפות לאומיות הנכונות להקריב את עצמם למענו.

אחת התמונות שנחרתו השנה בזיכרון היתה זו של אלון פיקוד-הצפון, אמיר דרווי, הוישב במכנינתו והמסתכל ממרחק של שניים-שלושה מטרים בלבד, בלוחמי אש"ף, המניפים דגלים פלסטיניים מתמונות של ערפאת, כשהם עוברים על פניו בכביש ביירות-דמשק, במהלך המיגוי.

על פניו של האלוף לא הצטיירו בוז ווילול. להיפך, באתו רגע הניחה המצלמה הבעה מהורהרת מאוד, כך נזרע זרע שינכח, במקורם או במאוחר.